

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

Doktori Disszertáció

Szilágyi Adrienn
Békés vármegye nemességének társadalomtörténeti vizsgálata
a 18–19. században

Nemesi társadalom és nemesi birtoklás

Történelemtudományok Doktori Iskola

A Doktori Iskola vezetője
Dr. Erdődy Gábor, egyetemi tanár

Új- és Jelenkori Magyar Történelem Doktori Program

A Doktori Program vezetője
Dr. Varga Zsuzsanna, egyetemi tanár

A bizottság tagjai:

Dr. Erdődy Gábor, egyetemi tanár
Dr. Fónagy Zoltán, tudományos főmunkatárs
Dr. Hudi József, kandidátus (CSc.)
Dr. Kövér György, egyetemi tanár
Dr. Manhercz Orsolya, egyetemi adjunktus
Dr. Pajkossy Gábor, habilitált egyetemi docens
Dr. Völgyesi Orsolya, tudományos főmunkatárs

Témavezető

Dr. Dobszay Tamás, habilitált egyetemi docens

Budapest
2015

1. Témaválasztás

A disszertáció tárgya Békés megye nemessége és annak rétegződése a 19. század első felében. Korábbi megyei keretek között végzett vizsgálatok sokat megmutattak már a nemesi társadalom történetéből, de azok főként a Dunántúl, valamint az Alföld északi részét szegélyező megyék nemességével foglalkoztak. Az Alföld déli része azonban mélységében kevésbé vonzotta a kutatókat. Békés ráadásul több szempontból sajátos viszonyokat mutat. Területe a hódoltság és a török kiűzése során tulajdonképpen „elnéptelenedett”, így a helyi nemesség újraformálódása a megye működésének feltétele és egyben következménye volt. Ebből adódott értekezésünk egyik alapkérdése is: miképpen éledt újjá a török uralom évtizedei után a vármegyei nemesi réteg a 18–19. század folyamán. A másik figyelemre méltó sajátosság a megye birtokviszonyaiban mutatkozik meg, hiszen a területének nagy részét – nagyjából öthatodát – jelentő gyulai uradalom egyetlen famíliá, a Harruckern család kezében összpontosult. A család jelenléte nagyban befolyásolta a megye nemességének további formálódását, rétegződését, sőt birtokhoz jutását is. Békés vármegye nemességének társadalomtörténeti vizsgálata következésképp korábbi nemességtörténeti munkák sorába illeszthető, illetve annak hagyományait követi, de a különleges helyi körülmények folytán azokétól több vonatkozásban eltérő képet ígér.

2. A disszertáció historiográfiája

Mélyebb nemességkutatói vállalkozások – 19. század végi és II. világháború előtti országos szintű és uradalomtörténeti előzmények után – az 1980-as évek elején indultak meg. Az ekkor elkészített regionális vizsgálatok a vármegye kereteit megtartva a nemesség vagyoni és társadalmi tagozódásának elemzését tűzték ki célul. A magyarországi nemesség társadalmi tagolódását, a birtokok – birtoknagyság és jövedelem – viszonyait feltáró vizsgálatok nagyrészt a Hajnal István Körhöz, illetve a Pálmány Béla által vezetett kutatócsoporthoz kapcsolódóan születtek meg. Ezek mellett számos helytörténeti munka segített az értekezés alapvetésében. Karácsonyi János Békés vármegye története harmadik kötetében a nemesi családokat betűrendben közölte. A megyéhez kötődő birtokos főnemesi családokkal elsőként Palatinus József foglalkozott. A Harruckern család historiográfiája a Károlyi család történetén belül és azon keresztül Éble Gábor Károlyi nemzetségről írt munkáival egészíthető ki. A helyi családtörténeti munkákon túl természetesen Nagy Iván és Kempelen Béla családtörténeti kötetei szintén alapmunkának számítottak, mint ahogy Héjja Julianna Erika a vármegyére

elvégzett archontológiai és prozopográfiai vizsgálata is. A helytörténeti- és családtörténeti munkákat követően a nagybirtokokra, az uradalmakra vonatkozó általános, valamint összehasonlító igénnyel más uradalmakról szóló regionális és országos léptékű elemzéseket is felhasználtuk. A Harruckern-uradalom történetét többek között – Kállay István A magyarországi nagybirtok kormányzata 1711–1848. című könyve nyomán – szervezeti struktúrája felől közelítettük meg. A helyi nemesség társadalmi kapcsolatainak a mérőszámává magunk is a házasságokat tettük meg. Míg a korábbi vizsgálatok leginkább a nemesség rendi endogámiáját hangsúlyozzák, jelen vizsgálat sokkal inkább Benda Gyula Keszthely 1790 és 1849 közötti társadalmára elvégzett vizsgálatával rokonítható, ahol a nemesi jogállás szerepe úgyszintén kevésbé mutatkozott meg a párválasztásban.

3. A disszertáció felhasznált forrásai

Az értekezés lényegében a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának, illetve Békés Megyei Levéltárának a dokumentumain alapul, a megyéhez kötődő indigena családokat illetően pedig Bécsben folytatott kutatás révén az Österreichisches Staatsarchiv Haus- Hof- und Staatsarchiv, illetve Allgemeines Verwaltungsarchiv dokumentumaiba is sikerült betekinteni.

A Békés Megyei Levéltárban felkutatható anyagok közül nagyobb részt a nemesi közgyűlések iratai, jegyzőkönyvei (MNL BÉML IV. A. 1.), ezen belül is nemességigazolási anyagok és különböző összeírás típusú kútfők jelentették, kisebb részt pedig más fondok iratanyagai – alispáni iratok, vagy épp a településekhez besorolt levéltári dokumentumok – szolgáltatták az elemzés alapját. A nemességi iratgyűjtemény nagy része sajnos elpusztult, ezért ennek használata nem volt lehetséges.

A Harruckern örökösök 1798 és 1853 között készült közös családgyűlési jegyzőkönyvei a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában a Károlyi család nemzetségi levéltár (MNL OL P 418) iratanyagán belül kutatható. Az 1853. évi utolsó családgyűlés alkalmával ugyanis úgy határoztak, hogy az eddig gondosan őrzött családi iratok a Károlyi család pesti levéltárába kerüljenek. A családgyűlések jegyzőkönyvei magyar nyelven, sok esetben másolat formájában olvashatók, sőt több helyen a tanácskozáshoz, végzéshez kapcsolódó legkülönbözőbb melléklettel, szerződéssel, számadással, beszámolóval, levelezéssel találkozhatunk. A közös birtokrészek számadásai tehát a családgyűlés jegyzőkönyveinek helyével megegyezően a Károlyi nemzetség levéltárában találhatóak.

A birtoknagyságára, illetve jövedelmére nézve – korszakunkra és Békés megyére vonatkozóan – jelenleg nem áll rendelkezésünkre birtokösszeírás, ezért korszakunkon

túlnyúlóan az 1850-es évekre készült megyei összeírásokat használtuk, a többi jövedelmi és inszurrekciós összeírást eltérő bázisuk miatt csak nagyon korlátozottan tudtuk alkalmazni. A birtokosok századot átívelő áttekintéséhez az 1893. évi birtokstatisztikát és az 1897. évben közölt, de az 1895. évre vonatkozó gazdaságstatisztikát adatait hasznosítottuk. A különböző típusú és műfajú levéltári források összekapcsolására a multipozicionális elit elemzésén belül került sor. A prestatisztikai korszak társadalmának és a nemesi házasságkötések vizsgálatához az egyházi anyakönyveket is felhasználtuk, amelyek segítségével az 1790–1848 között megtalálható és jelölt nemesek házasságait regisztráltuk.

4. A disszertáció felépítése és tartalma

Az értekezés első fontos részkérdése az immigráció volt. Elemzésünkben nemcsak a migráció tényét és annak irányait kívántuk felvázolni, hanem a bevándorlás okait is kerestük. Kíváncsiak lettünk volna a kivándorlásra is, de jelen kutatás csak a nemesek letelepedését tanulmányozta. Mindezen felül számoltunk a megyét uraló Harruckern família erős családi összetartásával is, amely késleltetni tudta az uradalom szétforgácsolódásának a folyamatát és a megye vékony középbirtokos rétegének a kialakulását. A Harruckern-uradalomhoz nem tartozó, lényegesen kisebb – együttesen a megye egy hatodát jelentő – két uradalom nem bírt ekkora befolyással, hiszen míg a kétegyházi uradalom végig az Almásy (zsadányi és török-szentmiklósi) család kezén maradt, a szentandrászi uradalom a Paksy család örökösei között forgácsolódott szét. Természetesen a Harruckern család Békés vármegyében betöltött szerepére több alkalommal mutattak már rá más kutatások, de az uradalom átfogó társadalom- és gazdaságtörténeti vizsgálatára ellenben még eddig nem vállalkoztak.

Ezért a disszertáció a másik két uradalom rövidebb ismertetése mellett – nagyságából és befolyásából adódóan – külön tárgyalta a Harruckern-uradalom birtoklástörténetét. A közös birtokrészek irányítása által életre hívott közös családgyűléseken és annak folytán elkészült közös számadásokon keresztül vizsgáltuk az uradalom további sajátosságait, illetve az uradalom közös részeinek pénzügyeit és társadalomtörténeti vonatkozásait egészen 1853-ig, az örökösök közötti végső felosztásig. A Harruckern örökösök ügyei hívták fel a figyelmünket a korszak nemességtörténetének egy vitatott problémájára, az indigenák szerepének értékelésére is, így igyekeztünk a nagyobb birtokos családtagok kötődését, szerepvállalását is megfigyelni és értékelni. Fontos részkérdésnek bizonyult a Stockhammer-birtokrészeknek a Harruckern örökösök tiltakozása ellenére végbemenő elidegenítése, hiszen ennek körülményei nemcsak a kor jog- és hitelviszonyaira, hanem a birtokos és az uradalmi menedzsment körülményeire is

érdekes fényt vetettek. Ez a folyamat azért is lényeges, mert ezen jószágrészek kiárusítása a megye vékony középirtokos rétegének a kialakulását tette lehetővé.

A következő feladat a nemesség rétegződésének megállapítása, azon belül is az uradalommal kapcsolatban álló, abból birtokhoz jutó, illetve emellett megyei tisztséget viselő köznemesi csoport, azaz a megyei elit körülhatárolása volt, hiszen a részben indigena nagybirtokos csoport inkább megye feletti, sőt birodalmi szintű elitbe sorolható. A megyei és az uradalmi pozíciókban elhelyezkedő nemesek körének megvonását – a forrásadottságokat is figyelembe véve – külön eljárást kidolgozva kíséreltük meg. Ehhez segédfogalomként és a mintavétel kialakításának analógiájaként Lengyel György multipozicionális elit fogalmát és elemzését használtuk, majd ehhez kapcsoltuk – Bácskai Vera és Nagy Lajos által a városhálózat értékelésére már használt – pontozásos módszer erre kialakított saját változatát.

A megyei elit és holdudvara belső kapcsolatrendszerének vizsgálatához, hálózatuk rokoni struktúrájához Békés megye köznemességének házassági szokásait, azok társadalmi és térbeli viszonyrendszerét kívántuk feltérképezni. Az elvégzett elemzést külön érdekessé tette az elit családtagjai közötti házasságok áttekintése, hiszen előfeltevésünk volt, hogy az elit tagjai nemcsak birtokukban, vagyonukban, pozíciójukban, hanem alkalom adtán házasságaik révén rokoni kapcsolataikban is elkülönültek. A megyei eliten kívül rekedt kisnemesek lehetőségeit, életviszonyait néhány pályakép megrajzolásával érzékeltettük. Az értekezés végén pedig nem hagyhattuk figyelmen kívül az így kialakult és tagolódott helyi nemesi réteg politikai magatartását és az általa képviselt nézeteket, miután a reformkori Békés vármegye javaslataiban, országgyűlési szerepléseiben végig a legliberálisabb nézeteket képviselő megyék közé tartozott.

5. A disszertáció eredményei

A disszertáció résztémái és annak eredményei a kiváltságos rendet nem pusztán történeti-jogi definíció felől közelítette meg, hanem finomabb mutatókat használva viselkedésszociológiai értelemben is igyekezett elemezni. Mindez pedig nemcsak a megye nemességének egyedi viszonyrendszerét, illetve az újrastrukturálódásából adódó erősségeit és gyengeségeit mutatta meg, hanem megerősítette a több vizsgálat által már alátámasztott állítást is, miszerint a nemesek, illetve a nemesek és nem nemesek közötti társadalmi határvonalak rugalmasan értelmezhetőek.

A vizsgálat első fontos részkérdése volt, hogy a megyébe bevándorló nemesek mely megyéből érkeztek, mi lehetett a megtelepedésük oka. Az adatbázisunkban 283 család nevét,

illetve 355 olyan nemest regisztráltunk, akik bizonyosságlevelüket felmutatva igazolták nemességüket Békés megye előtt. Ezek alapján kiderült, hogy a beköltöző nemesek főként az észak-magyarországi megyékből érkeztek, illetve a szomszédos megyékből érkező nemesek is nagyrészt szintén Észak-Magyarországról költöztek egy állomással korábban a szomszédságba. A 44 érintett vármegye közül Bihar megye (49 igazolt nemes), Pest-Pilis-Solt (25), Turóc (23), Szabolcs (19), Heves- és Külső-Szolnok (17), majd Liptó vármegye (16) szerepelt az elsők között a bevándorolt nemesek tekintetében. Következésképp a korábbi vizsgálatok migrációs irányjaival megegyezőek az értekezés ezen eredményei, azonban finomabb megkülönböztetés is lehetséges: míg a paraszti beköltözők elsősorban Hont, Gömör, Zólyom, addig a nemesség egy része távolabbi, még északabbra fekvő megyékből is toborzódott. De találunk dunántúli beköltözőket is, egy család révén pedig nagy súllyal szerepel Vas megye is. A költözések indítékai között felsorolt demográfiai tényezők, gazdasági és birtokszerzési lehetőségek mellett fontos tényezőként játszhatott közre ebben – a beköltözésekkel, illetve az igazolásokkal párhuzamosan – a vármegyei apparátus bővülése és annak „feltöltése” is, azaz a megyei szervek bürokratizálódása által gyakorolt szívóhatás a köznemesi réteg szükségleteivel találkozott. A költözés tehát megyei és uradalmi hivatali karriert és megélhetést biztosíthatott az észak-magyarországi nemeseknek, miközben egy kisebb létszámú nemességbe bekerülve felértékelődtek nemesi jogaik és lehetőségeik.

Mint számos más megyében, Békésben is megtalálható volt az a főrangú nagybirtokos kör, amely a megyei társadalom felett helyezkedett el, de azzal csak egyes tagjai tartottak érdemi kapcsolatot, hiszen a Harruckern-örökségből birtokrészt szerző famíliák megyével való viszonya eltérő volt. Az értekezés ezért külön vizsgálta a megyével így kapcsolatba kerülő indigena famíliákat, amelynek két csoportját különítette el. Az egyik csoportot az abszentista indigena nagybirtokosok alkották, akik mindenekelőtt a birodalmi központhoz köthetőek, illetve akik sem vármegyei, sem országos szinten nem aktivizálódtak. A másik csoportot pedig azok az integrálódott nagybirtokos indigena családok alkották, akik a vármegyébe költöztek, továbbá az itt megörökölt birtokaikon túl hajlandóak voltak a megye gazdasági és politikai életének szervezőjévé válni. A Harruckern famíliát követően tulajdonképpen a Wenckheim család lett a vármegye legfőbb nagybirtokos családja, mellettük a Bolza család egy tagja, illetve házasság révén a Károlyiak számíthatók e csoportba.

Miután a Harruckern-uradalom befolyással bírt a megye életére, illetve a nemesség alakulására, ezért az uradalom birtoklástörténetét és sajátosságait a közös birtokrészek irányítása által életre hívott közös családgyűléseken, illetve annak folytán elkészült közös számadásokon keresztül külön megvizsgáltuk. Ennek kapcsán mindenképp kiemelendő a

család közös vagyona, amelyből többek között törvényes kamatokat kérve kölcsönt nyújtottak a családtagok számára. A számadások kimutatása szerint az éves kamatokat még csak-csak befizették az örökösök, de a teljes hitelösszeg visszafizetése igen ritka volt, ami egyértelműen jelezheti e főnemes családtagok fizetési képességét és eladósodását. Az uradalom hitelezési tevékenysége és annak tapasztalatai megegyeznek a korszak rendi hitelezésének gyakorlatával és tanulságaival. Továbbá külön hangsúlyozandó az uradalom nagybirtokosai és a megyei tisztikar között meglévő familiáris kapcsolat, mely megmutatkozott többek között az uradalom által a megye tisztviselői és alkalmazottai számára kiosztott illetményföldekben, a megkötött haszonbérleti szerződésekben, vagy a megye alkalmazásában is álló földmérő és orvos fizetéséhez való hozzájárulásában. Ennek a korban már szokatlan középkorias gyakorlatnak a gyökerei vélhetően Harruckern János György uradalomalapító a megye és az uradalom megszervezését illető 18. századi tevékenységében keresendők. A Harruckern örökösök tiltakozása ellenére eladott Stockhammer-birtokrészek elidegenítése egyrészt rávilágított a hitelezés problematikus voltára, másrészt pedig arra, hogy a birodalom másik felében lévő birtokos család a családtagokat és a hazai törvényeket „kijátszva” hogyan tudta magyarországi birtokait megterhelni, majd végül értékesíteni. A kiárusítás folyamatában az sem elhanyagolható, hogy a birtokok megvásárlóinak egy része az uradalom alkalmazásában álló tisztviselők, képviselők voltak, azaz a vásárlásuk mögött feltételezhetjük bennfentességüket, vagy a velük szemben is fennálló uradalmi tartozások kiegyenlítését, esetleg saját hitelezői tevékenységüket. A Harruckern-uradalom „árnyékában” tulajdonképpen a nemesség regenerálódása nem tudott teljessé válni, hiszen a kisbirtokosok hiánya és a vékony középbirtokos réteg mellett leginkább csak a két szélső nemesi réteg: a nagybirtokosság és a kisnemesek csoportja alakult ki a megyében.

Békés megyében tulajdonképpen ugyanaz történt, mint a többi volt hódoltságai megyében, azaz az idegen arisztokrata birtokosok jórészt magyar köznemeseknek adták el birtokaikat, a nagybirtokok kezelői maguk is komoly birtoktestek tulajdonosai lettek, illetve a nagybirtokok tipikusan elaprózódásnak indultak. A Harruckern-uradalom viszont annyira hatalmas volt, hogy a megyében ezek a folyamatok csak fél-egy százados késéssel mentek végbe. Ez pedig összefüggésben áll a középbirtokos réteg kialakulásával, majd a megye politikai életében érvényesülő emancipációjával is. A nemesség a megyével, illetve a nagybirtokosokkal szembeni ereje tehát megkétszerezve mutatkozhatott meg, ami adódhatott egyrészt a bevándorolt nemesek időt igénylő közösségé formálódásának folyamatából, másrészt a Harruckern-uradalom erőteljes befolyásából, ami együttesen is okozhatta a megye nemességének gyengeségét, és emancipálódásának megkétszerezését. Az utóbbit mi semmi

jelezheti jobban annál, mint hogy az első restaurációt az 1715. évi újjáalakulást követően, csak 1790-ben tartották, majd a következő tisztújításra 38 évet kellett várni, bár utóbbi intervallumban a kormányzati politika is szerepet játszhatott.

Az így kialakuló nemesi társadalmon belül az uradalommal kapcsolatban álló, abból birtokhoz jutó, illetve emellett megyei tisztséget viselő nemesi csoport, azaz a megyei elit körülhatárolása következett. Kétségtelen a megye nemességének „erőtlenségéről” árulkodhat az is, hogy a multipozicionális elitez való tartozáshoz 100 holdas birtokhatár is elegendő volt, szemben a más megyékben megállapított jóval magasabb minimummal. A kidolgozott eljárás segítségével a 72 számba vehető személy közül 24 nemes lett a megyei szintű elit tagja. A vizsgálat rámutatott, hogy a lokális elit tagjainak több pozícióval, nagyobb vagyonnal és magasabb jövedelemmel kellett rendelkezniük, azaz ezek együttes megléte volt szükséges a megye elitjébe való tartozáshoz. Az elit csoport kialakulásában, fenntartásában a hivatalos és a személyes kapcsolati hálók együttes működése feltételezhető, amely pozíciókban, birtokokban, illetve házassági és rokoni kapcsolatokban egyaránt realizálódhatott.

A nemesség belső kapcsolatrendszerének vizsgálatához a megye köznemességének házassági szokásait, azok társadalmi és térbeli viszonyrendszerét is feltérképeztük. Az 1790 és 1848 közötti időszakra a korlátozott forrásadottságok mellett összesen 588 olyan házasságot regisztrálhattunk, ahol az egyik házastárs nemesi származásáról tudomásunk volt. A vizsgált házasságok alapján úgy tűnik, hogy a megye nemességét alkotók nagy részét rendi exogámia és lokális endogámia jellemezte, azaz a korábbi vizsgálatokban rögzült társadalmi elzárkózás a nemesség részéről Békésben nem tapasztalható, illetve csak a nemesség szűk rétegére, a megye elitjére alkalmazható. Tulajdonképpen a házasságokat tekintve két szint volt megállapítható: az egyik az elitet átszövő sűrű háló, amelynek szálai az ország centrumába is elérhettek, a másik pedig a szűkebb megyei kapcsolatok szövedéke. Az előbbi az elit élén elhelyezkedők (I. és II. csoport) házasságai és rokoni kapcsolatai, amelyek nem egy esetben egy megyék feletti, országos elit kapcsolatrendszerébe is beilleszthetőek. Az utóbbi pedig az elit III. csoportjában feljegyzett házasságok, amelyek egyrészt arra jelentettek példát, hogy az illető saját köréből választott párt, vagy ügyes házassági stratégiát alkalmazva a családok leánytagjait az elitbe tartozó nemes férfikkal házasították ki.

A nagybirtokosok és a megyei elit alatt elhelyezkedő megyei kismemesek részletes feltárása kétségtelen további részletes kutatást igényelne. A gazdálkodó, földművelő, kézkezi iparos és értelmiségi pályán lévő kismemesek nemességen belüli pozícióját nagyban meghatározta a nagybirtokosokkal, illetve a megye elitjével való kapcsolata vagy épp annak hiánya. Az értekezés végén nem hagyhattuk figyelmen kívül az így kialakult és tagolódott helyi

nemesi réteg politikai magatartását sem, miután a reformkori Békés vármegye javaslataiban, országgyűlési szerepléseiben végig a leghaladóbb nézeteket képviselte. A megye követküldési rendszerét feltárva az is kiderült, hogy az 1805. évi országgyűléstől kezdve az egyik követ mindig a helyi főurak, illetve nagybirtokosok közül került ki, a másik követi poszton pedig általában a már korábbi országgyűlésen feltűnt nemesre, vagy a kiküldött követ megyei posztján helyettesítőként szereplő személyre esett a választás. A követválasztásban tehát az uradalom és a megye szoros viszonya ugyancsak megmutatkozott. Az eddigi ismereteink szerint más megyében hasonló megosztás nem alakult ki. A megye haladó magatartásának – ahogy a kispapok esetében is – pontosabb megrajzolásához további kutatások szükségesek.

Végeredményben mit is jelentett nemesnek lenni Békés megyében? A 18. század elején a megyébe beköltözött nemesek nagy része, hogy földhöz juthasson, eltitkolta nemességét vagy nem is igazolta azt, hiszen a földesurak nem szívesen adtak nemeseknek úrbéri földet. Ez egyben a nemesi jogok érvényesítéséről való lemondását és a jobbágyterhek vállalását is jelentette. A nemességük igazolása tehát leginkább a tisztújítások 1828 utáni rendszeressé válásával hozható összefüggésbe. A nemesi jogok érvényesítése a megye politikai életében való aktivizálódással állt összefüggésben, illetve vált fontossá. A nemesi jogállás ténye majdnem hogy csak ezen a ponton volt lényeges, hiszen a házasságkötésekben és a családi kapcsolatokban úgy tűnik ez már kevésbé vagy csak bizonyos körökben számított. A házasságok egészét tekintve ugyanis a nemesi jogállás másodlagos volt. A házasságkötések zártsága sokkal jellemzőbb, ha foglalkozás vagy vagyoni helyzet szempontjából vizsgáljuk. Ezek szerint pedig a társadalom nem (csak) rendi határvonalak mentén választható szét, illetve csak a nemesség felső szintjén rajzolható meg egy társadalmilag zártabb, vagy éppen ezért területileg egy exogám házassági kör, ahogy ezt láttuk a megye multipozicionális elitjénél. A kispapok körében a nemesség fontossága úgyszintén nem egyértelmű, hiszen a nemesi jogállás legfőbbképpen a jogképességet fejezhette ki, a rokoni és baráti kapcsolatokban a nemesség nem kapott kizárólagos szerepet. Ez alapján pedig a nemesi származásnak szintén nem lehetett különösebb jelentősége. Úgy tűnik tehát, hogy a nemesi jogállás csak a személyes érdekérvényesítés, illetve pozicionális tekintetében bírt jelentőséggel, hiszen csak ezekben az esetekben igazolta magát, illetve hivatkozott jogállására a nemes.

6. A disszertáció témakörében megjelent publikációk

A Békés vármegyei Harruckern-uradalom birtoklástörténete: Az uradalom közös birtoklásától a felosztásig. In: Cúthné Gyóni Eszter – Wirthné Diera Bernadett (szerk.): *Visszatekintés a 19–20. századra*. Budapest, 2011. 11–29.

A Békés vármegyébe betelepülő nemesség 18–19. században. *Korall* 2011. (12.) 46. 66–86.

Békés mezőváros köznemességének házassági kapcsolatai 1790 és 1848 között. In: Zachar Péter Krisztián – Strausz Péter (szerk.): *Történelem és politika - régen és ma*. (Modern Minerva Könyvek 6.) Budapest, 2013.

Egy maradványuradalom birtokigazgatása a családgyűlési jegyzőkönyvek tükrében. *Levéltári Szemle* 2013. (63.) 3. 55–67.

Fónagy Zoltán: A nemesi birtokviszonyok az úrbérrendezés korában. Adattár. 1–2. *Századok*, 148. (2014) 3. 811–813. [Recenzió]

Szijártó M. István: A történész mikroszkópja. A mikrotörténelem elmélete és gyakorlata. [Recenzió. Közlése folyamatban]

Indigenák és helyi társadalom. Békés megye indigena családjai a 19. század első felében. [Közlése folyamatban]

Egy 19. század eleji vidéki megye multipozicionális nemesi elitje. Módszertani kísérlet egy lokális nemesi elitcsoport körülhatárolására Békés megyében. [Közlése folyamatban]

A Harruckern örökösök közös vagyona, mint az uradalmi és a megyei alkalmazottak illetményföldjei. [Közlése folyamatban]

7. A disszertáció témakörében tartott előadások

The immigrant noblemen in Hungary in 18–19th centuries. International Students of History Association konferenciája. Leuven (Belgium), 2013. április 8–14.

A nemesi származású mesterektől a vármegyei elitet képező középbirtokosokig. Hajnal István Kör konferenciája. Eger, 2014. augusztus 28.

Az indigenák a magyar politikában, 16–19. század – műhelykonferencia. Budapest, 2014. szeptember 19.

„...fejtegetésekben oly gazdagok, eredményekben oly szegények...” Békés vármegyei követek szereplése az 1843–44. évi országgyűlésen. Az 1843–44-es országgyűlés kerületi üléseinek naplója c. OTKA beszámolója. Budapest, 2014. november 20.

Uradalmi alkalmazottakból birtokosok és megyei tisztviselők. Harruckern örökösök tisztviselői. 7. országos uradalomtörténeti konferencia. Keszthely, 2015. október 22.